

In memoriam

FABJAN GRUBIŠIĆ
(1912.–1995.)

U travnju ove godine navršava se deset godina od smrti Fabjana Grubišića, priznatoga stručnjaka za pitanja tehnike ribolova i jednog od najboljih poznavalaca naših ribarskih prilika, kako globalnih, tako i usko regionalnih ili pojedinačnih. Prigoda je to da se sjetimo njegova lika, djelovanja i vrijednog doprinosa našoj ribarstvenoj znanosti i praksi. Glede pitanja ribarstva bio je veliki autoritet, a njegovo se je mišljenje cijenilo pri rješavanju svih problema u našem morskom ribarstvu.

Fabjan Grubišić rođen je 25. svibnja 1912. u Splitu. Školuje se u Starigradu, Hvaru i Šibeniku, gdje 1932. završava Državnu učiteljsku školu, a praktični učiteljski ispit polaže 1938. u Splitu. Između 1935. i 1942. radi kao učitelj u Osnovnoj školi u Rakitnom, Konjskom i Hvaru, gdje ga zatječe Drugi svjetski rat. Početkom rata kao gorljivi radićevac simpatizira pokret za neovisnost Hrvatske, ali ubrzo uvida njegovu pogubnost, pa ostatak rata od jeseni 1943. do jeseni 1945. aktivno sudjeluje u NOR-u, do kapitulacije Italije kao časnik (Sućuraj, Vis), a 1944. i poslije kao nastavnik Učiteljskog tečaja u Visu i Preku na otoku Ugljanu. Nakon rata napušta učiteljski poziv i potpuno se posvećuje ribarstvenim problemima koji ga više privlače od pedagoškog rada. Pred kraj rata i u prvim poratnim godinama obavlja različite poslove: od veljače 1945. do kraja 1946. radi na poslovima referenta, odnosno referenta za ribarstvo pri Oblasnom NO za Dalmaciju u Splitu te u Okružnom NO i Kotarskom NO u Dubrovniku. U splitski Institut za oceanografiju i ribarstvo dolazi prvi put početkom studenoga 1946. i do početka 1949. radi u tehničkoj upravi, a neko vrijeme obavlja i dužnost pomoćnika direktora, no rješenjem Ministarstva za ribarstvo NR Hrvatske premješten je u Glavnu direkciju državnog ribarstva u Splitu na poslove referenta, a potom polovicom 1950., rješenjem istog ministarstva, ponovno dolazi u znanstvenu ustanovu — Oceanografsku stanicu u Dubrovniku — na mjesto administratora. Konačno potkraj 1950. rješenjem Akademskog savjeta FNRJ po drugi put je premješten u splitski Institut za oceanografiju i ribarstvo, gdje predano radi do umirovljenja 1. srpnja 1973.

U splitskom Institutu radi u tadašnjem Laboratoriju za tehniku ribolova i prolazi kroz mnoga stručna zvanja — od ribarskog tehničara do višega stručnog suradnika, a od 1954. vodi Odsjek za tehniku ribolova (poslije Laboratorij za tehniku ribolova). Zapravo taj odsjek vodi od dolaska u Institut, jer 1947. odlazi u mirovinu kap. Luka Ruić, koji je do tada vodio taj odsjek.

Stručna i znanstvena djelatnost F. Grubišića bila je uglavnom usmjerena problematici tehnike ribolova, osobito na njezino unaprjeđenje. Važan je

također njegov rad na boljem poznavanju Jadranskog mora kao ribolovnog područja te na biologiji i ekologiji riba i drugih morskih organizama. Osnovna mu je bila nakana pomagati našem ribarstvu prateći tuda dostignuća i iskustva i uvodeći ih u našu ribolovnu praksu, ako je bilo izgleda za uspjeh. Teško je nabrojiti sve pojedinačne probleme iz tehnike ribolova i druge kojima se je bavio i rješavao ih. Od značajnih mogli bismo izdvojiti neke, npr. obavljanje prvih pokusa za uvođenje »Puratić-bloka« u naš pelagijski ribolov, zatim lebdećih povlačnih mreža za lov sitne pelagijske ribe u sjevernom Jadranu (već 1954. u suradnji s FAO-om), ultrazvučnog detektora za otkrivanje ribe, potom otkrivanje novih ribolovnih područja, jer je do njegova dolaska u Institut našim ribarima otvoreno more bilo posve nepoznato, radi također na konstrukciji i uporabi dubinskih mehaniziranih parangala za lov pridnene ribe u dubokom Jadranu na dubinama većim od 400 m, vodi kampanju lova skuše na zimskim mrjestilištima kod Palagruže, testira ekonomsku isplativost kočarskog ribolova na dubinama i do 1 000 m, obavlja pokuse s umjetnim svjetlom za lov sitne pelagijske ribe noću (primjena podvodne lampe i reagiranje ribe na nju) i utjecaja eksploziva na ponašanje male pelagijske ribe te iskorištavanje njegovih »pozitivnih efekata« u ribolovu i dr. Mnogo je učinio i na izobrazbi ribara održavanjem mnogobrojnih tečajeva za rukovanje i korištenje ultrazvučnim detektorom u ribarstvu (1961.). Mnogo je radio na vrjednovanju naših ribolovnih područja, pri čemu je upozoravao na njihovo osiromašenje zbog intenzivnog i nerazumnog ribolova, zatim na ribolovnoj efikasnosti i štetnosti ribolovnih alata i zaštiti ribolovnih područja. Nezaobilazno je bilo njegovo sudjelovanje u donošenju ili izmjenama zakonskih propisa u domeni morskog ribarstva, izradbi planova razvoja našega morskog ribarstva, kako na nacionalnoj, tako i na regionalnoj razini. Time, dakako, nije ni izdaleka iscrpljena čitava problematika kojom se F. Grubišić bavio, jer je često surađivao s kolegama iz drugih laboratorija na rješavanju njihove problematike.

Svoje golemo znanje i iskustvo koje je stekao radom, zapažanjima prigodom čestih boravaka na moru, čitanjem stručne literature i u razgovoru s ribarima pretočio je u brojne stručne članke i knjige. Od knjiga treba posebno istaknuti »*Povlačne mreže — razvoj, tehnika i navigacija*« (Posebna izdanja IOR-a, 1953., s G. Gospodnetićem), »*Tehnika ribolova*« (Stručno udr. mor. ribar. Rijeka, 1960) i »*Ribe, rakovi i školjke Jadrana*«, koja je doživjela dva izdanja (»*Jugoriba*«, 1967.; »*Naprijed*« — »*Liburnija*«, 1988.). Ova posljednja napisana je najvećim dijelom na temelju njegovih neposrednih zapažanja i stečenih iskustava na terenu, što je čini osobito vrijednom za poznavanje biologije i ekologije gospodarstveno važnih vrsta u Jadranu. Značajne su i njegove knjige (brošure) »*Jastog i hlap*« (Udr. mor. ribar. Jugosl., 1954) i »*Lovišta srdele uz jugoslavensku obalu, njihov raspored i karakteristike*« (Posebna izdanja IOR-a, 1968.). Neke od ovih knjiga bile su zapravo udžbenici ili priručna literatura u ribarskim školama. Osim toga, objavio je oko 200 različitih stručnih članaka u mnogim časopisima. Samo u časopisu »*Morsko ribarstvo*« od početka izlaženja 1949. do 1981. objavio je više od 70 članaka iz

različite ribarstvene problematike — od povijesti našeg ribarstva do praktičnog ribolova i unaprjeđenja ribarstva. Rezultate svojega rada objavljuvao je i u znanstvenim časopisima Instituta »Acta Adriatica« i »Bilješke — Notes«, zatim u časopisima »Pomorski zbornik«, »Ribarstvo Jugoslavije«, »Priroda«, »Ribarski godišnjak«, u publikacijama FAO/GFCM, dnevnom tisku i dr., a sudjelovao je i u izradbi većega broja studija i elaborata za različite korisnike, od kojih je neke i vodio, npr. »Kontrola djelovanja eksploziva na živi svijet mora« (INA, Zagreb), »Mogućnost razvoja ribarstva u Crnogorskom primorju« (Ribarska privreda) i dr. Pisao je lijepim i dotjeranim stilom, koncizno i jasno, kako to često susrećemo u starijim stručnim raspravama.

Po prirodi je bio odlučan, postojan, strog, temperamentan, pomalo buntovan i katkad beskompromisan u svojim stavovima, ali nadasve čestit i visoko moralnih osobina. Odgojen u strogoj i čestitoj obitelji nije podnosio poltronstvo, nepravdu i laž. Zbog rečenih osobina i velikog domoljublja dolazio je u sukobe sa starojugoslavenskom karadordevskom žandarmerijom te bio zapostavljan, proganjan i zatvaran. Sukobljavao se je također sa suradnicima i znancima na sebi svojstven temperamentan način. Bio je zaista osebujna i rijetko slojevita osobnost. Mi mladi kolege koji smo imali prigodu s njim boraviti na terenu i surađivati u poslu, poznajemo ga i kao čovjeka koji je volio pomagati radom i savjetima.

Nakon odlaska u mirovinu nije prestao raditi. Od 1973. do 1981. objavio je još desetak stručnih članaka o našim ribarstvenim problemima, o štetnosti nekih ribolovnih alata, o ponašanju i biologiji riba, praktičnom ribarstvu i sl. Zadnji mu je bio članak »Zapisi o ribarstvu na Jadranu« (1981.) u kojem je iznio crtice iz svoje bogate prakse, zapažanja i doživljaja na moru. Umro je u Splitu 24. travnja 1995. u kasnim popodnevnim satima.

prof. dr. I. Jardas